BROZÁNKY

(*Prosanken*) - 161 - 170 m n. m. - Leží 9 km jihozápadně od Ústí, při silnici z **Řehlovic** (*Gross Tschochau*) do **Rtyně** (*Hertine*), na pravém břehu řeky ***Bíliny*** (*Biela*). Dřívější název *Brozany* je pravděpodobně odvozen od obecného podstatného jména 'brod'. Lidé v okolí byli 'Brodjané', z toho ves Brozanů, později (v 17. stol.) zdrobnělina Brozánky či Prosanken, snad k rozlišení od **Brozan** (*Brotzan*) u **Lovosic** (*Lobositz*). Poprvé jsou zmiňovány mezi l. 1150 - 58 (některé prameny uvádějí 1158 - 64 či 1160 - 67) v souvislosti se založením ženského benediktinského kláštera v **Teplicích** (*Teplitz*). Ve víceméně neurčené době byly rozděleny. Díl se dvorem a kostelem náležel až do poč. 20. l. 15. stol. teplickému klášteru (ještě r. 1424 jmenovala abatyše **Alžběta** nového faráře **Václava**), záhy ovšem, zřejmě ve spojitosti s jeho poničením r. 1425, o vlastnictví přišel ku prospěchu moci světské. Ve druhém se rozprostírala tvrz, jejímž prvním známým držitelem byl na přel. 14. a 15. stol. jakýsi **Ondřej**, po něm synové **Léva**, **Hylbrant**, **Haštal** a **Vygant** připomínaní r. 1410, kdy uzavřeli majetkovou kupní smlouvu s brozánským farářem. Lévovi potomci užívají od té doby přídomku z Brozánek. Kromě toho ale část patřila blíže neznámému **Václavu**. Ten ale pozemky, vč. lesů, úseku řeky a pustých poddanských dvorů prodal 12. 11. 1407 klášteru za 135 kop českých grošů. Během 20. l. 15. stol. svá jmění ztratili jak klášter, tak Lévové, Brozánky byly v husitských válkách vypleněny. R. 1437 přešly jako součást teplického dominia do područí husitského hejtmana **Jakoubka z Vřesovic** († asi 1461). Později dochází k připojení bývalého šlechtického statku i sektoru 'klášterního' (vč. podacího práva ke kostelu) k teplickému panství, které r. 1511 připadlo Valdštejnům, vlastníkům hradu ***Krupka*** (*Rosenburg*). Opevnění zaniklo patrně kolem r. 1521. Role v místě, kde se rozkládalo, věnoval **Jan z Valdštejna na Krupce** r. 1524 poddanému, teplickému městskému písaři **Vítu Lišovskému**, udělil mu mj. i '*dědiny ve vsi Brozánkách z té strany, jakž někdy tvrz lévovská stávala a louku nad touž tvrzí*'. Končinu, poté zřejmě proměněnou v louky a pole, se dosud určit nepodařilo. (Po zániku tu stál jen poplužní dvůr, spravovaný vrchností do konce 18. stol.) Zbývající partie odkoupili r. 1544 majetníci **Malhostic** (*Malhostitz*) a neznámo přesně jak a kdy získali i ostatní. Celé Brozánky vč. Malhostic však v 16. stol. postupně nabyli vlastníci sousedních Řehlovic (r. 1536 jeden díl a 1585 i druhý), ke kterým pak patřily až do poč. 17. stol. R. 1629 byly spojeny s nedalekými **Hliňanami** (*Hlinai*, *Hlinay*), jejichž držitelům příslušely až do konce feudalismu. Nicméně již zač. 16. stol. vládl v oblasti **Alexandr z Leisneka** (Alexander von Leisnig) († 1528), ten prodal Řehlovice i s jejich tvrzí r. 1528 rytíři **Jetřichu z Bílé**. V r. 1587 došlo k dědickému dělení: bratři **Hendrych** a **Jáchym** dostali Malhostice s poplužním dvorem, Rtyni a Brozánky. Z ostatních sourozenců pak **Bedřich**, **Adolf** a **Jiřík** zůstávají v Řehlovicích. Zde obdrželi starou a novou tvrz, pivovar i poplužní dvůr a kromě toho vzdálenější **Chvalov** (*Qualen*), **Dolní Zálezly** (*Salesel*) i několik poddaných v **Žimu** (*Schima*), **Radejčíně** (*Radzein*), **Zalužanech** (*Senseln*) a Brozánkách. R. 1610 koupil část vsi **Fridrich** (Bedřich) rytíř z Bílé (21. 6. 1621 popraven na pražském Staroměstském náměstí) - rada Jeho

Vydáno za finanční podpory Města Ústí nad Labem.

SEVERNÍ POLABÍ

MĚSTA, OBCE A OSADY... od A do Ž
NA ÚSTECKU

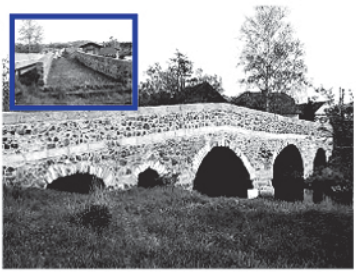

Milosti Císařský, člen královské rady, hejtman německých lén Českého království, purkrabí kraje Hradeckého a jeden z povstaleckých vůdců. Královská komora mu zabavila Řehlovice a **Chotiměř** (*Kottomirsch*), ale i jiný majetek, vše odhadnuto na 42.837 kop míšenských. Řehlovicky byl nato dědičně postoupen jeho dětem. Chotiměř (oceněnou na 23.536 kop, 2 groše, 6 denárů míšenských) utržil od komory r. 1622 za 17.142 kop míšenských **Adam z Valdštejna** (* 8. 6. 1570 - † 24. 8. 1638) - v l. 1608 - 11 nejvyšší sudí a 1611 - 19 nejvyšší hofmistr Českého království. R. 1628 nabyli dědinu společně s Řehlovicemi a Dolními Zálezly Nosticové (Nostycové - šlechtický rod lužického původu) **Hans Hartwig** a **Otta von Nostitz** († 1630) z **Trmic** (*Türmitz*). Před 30tiletou válkou čítala 13 stavení, kdežto r. 1654 kromě poměrně velkého statku už jen 12 (4 selská, 7 malorolnických a 1 chalupnické). V r. 1793 (dle jiných zdrojů 1787) podlehl již pustý dvůr parcelaci a rozdělení mezi poddané, ze stávajících budov vzniklo 8 nových usedlostí (č. 1 a 22 - 28). Z *Císařských povinných otisků stabilního katastru Čech* (1824 - 43) z r. 1842 lze soudit, že dvůr s tvrzí byl zřejmě situován v jihovýchodním cípu, kde je zachycena soustava pravidelně uspořádaných objektů. Většina populace se živila především zemědělstvím, ale i kupř. cihlářstvím. Před 2. svět. válkou tu v 38 domech žilo 179 obyvatel. Se zastávkou Ústecko-teplické dráhy (*Aussig-Teplitzer Eisenbahn* - A. T. E.), která v úseku Trmice - **Bílina** (*Billin*) zahájila provoz všeobecné přepravy 6. 6. 1874, byla vesnice přiškolena i přifařena k Řehlovicím, na poštu se docházelo do Trmic. Lokalitou se v písemné pozůstalosti - '*Výpisky k dějinám obce*' (1920 - 45) - zaobírá jeden z někdejších ústeckých velmi oblíbených katolických duchovních, kaplan **Josef Schütz**, mj. v r. 1908 sestavil mapu ústeckého okolí, vydanou Vojenským geografickým úřadem ve Vídni (v kolorované verzi a měř. 1 : 25.000), zobrazuje železniční i silniční komunikace, schématicky a velmi generalizovaně zástavbu i znaky pro poštu a boží muka, též s popisem řek a některých menších toků, vybraných vrcholů, průmyslových zón a významných zařízení, zejm. v Ústí. K 31. 12. 2005 je v Brozánkách registrováno 131 občanů. Sídlo je dnes společně osadami **Dubice** (*Dubitz*), **Habří** (*Haberzie*), Hliňany, **Moravany** (*Morawan*, *Morwan*) Radejčín a **Stadice** (*Staditz*) místní částí Řehlovic, které jsou vedle **Bžan** (*Webeschan*), **Žalan** (*Schallan*), Žimu, **Bořislavi** (*Boreslau*), **Habrovan** (*Habrowan*) a Rtyně od 20. 4. 2000 členským subjektem *Mikroregionu Přemysla Oráče* ustaveným za účelem rozvoje cestovního ruchu, turistiky, služeb a výrob, revitalizace území dotčeného těžbou uhlí, výstavbou dálnice D8 aj.

Kdysi gotický kostel sv. Václava (s hvězdicovitým klenutím) na jihozápadní vyvýšenině je vzpomínán již r. 1352. V r. 1356 dosadila představená teplického kláštera **Anna** na místo dosavadního **Václava** faráře nového - **Jindřicha**. Starší svatostánek byl ve 3. čtvrtině 14. stol. nahrazen novostavbou. Na jednom z opěráků je vtesáno vročení barokní přestavby (1718). Z prvotního vybavení zůstal hlavní tříkřídlový oltář s figurálními malbami údajně z pozdního období tzv. karolinské renesance (kol. r. 1400). Další zařízení je barokní. Věžní zvon datovaný 1541, ulitý **Matyášem Spitzem z Roudnice n. L.** (*Raudnitz an der Elbe*), má český nápis. Varhany tu nejspíše před r. 1717 postavil neznámý varhanář, naposledy byly adaptovány v r. 1878 jedním z nejvýznamnějších pražských mistrů **Karlem Schiffnerem** za 925 zl. V rohu kostelního hřbitova se nachází zděná márnice s valbovou střechou. Areál je státem chráněná kulturní památka. Socha Panny Marie z l. 1780 - 86 (restaurovaná r. 1967) sem byla přemístěna r. 1981 z **Krásného Března** (*Schönpriesen*), stávala na rohu ulic *K Mlýništi* (*Berggasse*) a *U Studánky* (*Wassergasse*). Barokní plastiku Piety z pol. 18. stol., jež se dříve vyskytovala na křižovatce silnic před svatyní, renovoval ak. soch. **Michael Bílek z Petrovic** (*Peterswald*), poté byla přesunuta do kostela řehlovického a na místo osazena kopie. Při severním okraji se přes Bílinu klene obloukový barokní most, vedle je zbudována betonová lávka pro pěší. Klenbová, původně jednoobloukové konstrukce pochází přibl. z konce 18. stol. Současná podoba je výsledkem minimálně 2 úprav. Nyní je veškerému provozu uzavřen, má 5 kleneb ze smíšeného materiálu (lomový kámen a cihly). Při normálním stavu voda protéká pouze pod 2 středními oblouky, 2 krajní na straně jedné a 1 na druhé slouží jako inundační. Dlouhý je 35,5 a široký 2, resp. 3,9 m. U opěry v řečišti je na návodní straně vyzděn ledolam.

Ottova encyklopedie z 1. 1. 1908: *Brozánky (něm. Prosaken), ves t. na pr. bř. Běliny, hejtm. a okres Ústí n. L. (9.5 km jihozáp.), býv. panství a fara Řehlovice, fil. kostel sv. Václava byl ve XIV. stol. farním, pošta Trmice; 33 d., 167 obyv. něm. (1880)*

Vydáno za finanční podpory Města Ústí nad Labem.